

REKATOLIZACE

V HISTORII

**INFORMAČNÍ PŘEHLED ZPRACOVANÝ ČLENY VÝBORU
HISTORICKÉ SPOLEČNOSTI PRO AKTUALIZACI ODKAZU ČESKÉ
REFORMACE VERITAS**

© VERITAS 2000–2002

SLOVO ÚVODEM

Milí přátelé,

četní členové naší historické společnosti už po několik let přicházeli s různými otázkami a podněty, týkajícími se dosahu naší historické práce pro orientaci v současném dění. Dnes po dlouhodobé spolupráci v rámci VERITAS vám předkládáme ke studiu a promýšlení systematicky utříděné informace.

V našem přehledu jsme záměrně použili přímé citace z děl autorů, kteří danou problematiku dobře znali. Leo H. Lehmann uvádí především fakta nedávné minulosti, René Fülöp-Miller pracuje se zřetelnou snahou o objektivitu, kterou nelze namnoze upřít ani Josefu Pekařovi. Konečně Jaroslav Kadlec vydal svůj Přehled českých církevních dějin původně v Římě roku 1987, v Praze potom roku 1991 jako učební text pro KTF UK; zde objektivní jsou fakta, hodnocení však subjektivní.

Pokládáme ovšem za nezbytné v této souvislosti připomenout, že spis hovoří jednoznačně o vedení ŘKC, tj. státu Vatikán, nikoli o křesťanech římskokatolického vyznání, z nichž mnozí jsou našimi milými bratry a sestrami i přáteli. Spis má napomáhat skutečnému ekumenismu, který chápe jednotlivé křesťanské církve jako rovnocenné partnery a nesnaží se je žádným způsobem vtěsnat pod jedno řídicí centrum, bez něhož prý postrádají plnosti své existence.

Váš výbor historické společnosti VERITAS

OBSAH

A) FORMY REKATOLIZACE V MINULOSTI	5
I. VÝVOJ REKATOLIZACE V ČESKÝCH, PŘÍPADNĚ I JINÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH PŮSOBENÍM PAPEŽSKÝCH NUNCIŮ A JEZUITSKÉHO ŘÁDU V 16.–19. STOLETÍ.....	5
1. Počátky rekatolizace (protireformace).....	5
2. Boj o vymezení poměru církve a státu (moci církevní a světské).....	5
3. Rekatolizační program papežského nuncia v českých zemích.....	6
4. Úsilí o dosažení konkordátu v Rakousku.....	7
5. Pokus o demokratické řešení poměru státu a církvi v Rakousku.....	8
6. Co přinesl konkordát ve vztahu církve a státu v Rakousku, včetně českých zemí...	9
II. VATIKÁNSKÁ POLITIKA V EVROPĚ V 19. A 20. STOLETÍ.....	10
1. Římskokatolická církev v Evropě do druhé světové války.....	10
2. Římskokatolická církev v Evropě v době přípravy druhé světové války a v jejím průběhu.....	12
B) FORMY REKATOLIZACE V SOUČASNOSTI (PŘÍKLADY)	14
1. Komise pro studium problematiky osobnosti a díla M. J. Husa (tzv. Husovská komise) jako nástroj rekatolizace.....	14
2. Komise pro studium rekatolizace v českých zemích v 16.–18. století jako nástroj rekatolizace	15
3. Záměrné zkreslování a zatemňování českých dějin polopravdami	16
4. Antonín Koniáš, fanatický rekatolizátor a ničitel knih, dnes očišťován jako kladná postava	17
5. Svatořečení Jana Sarkandera, krutého rekatolizátora, navzdory protestům	18
6. Mariánský sloup, symbol rekatolizace Evropy, má podle záměru Společnosti pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze znovu stát na svém původním místě.....	18

UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY

„V církvi má být trojí hierarchie:

*V oblasti hlavy hierarchie církevní,
v oblasti rukou hierarchie světská (císař, šlechta),
v oblasti nohou hierarchie občanská – lidová.“*

(Kubalík J., *Zápas o pojetí církve*, Praha 1992.
Citován M. J. z Dubrovníku, 15. století)

Řešení vztahu státu a církvi je zásadně otázkou vnitropolitickou. Pouze v případě římskokatolické církve komplikuje jednání skutečnost, že její **ústředí je v zahraničí a že Vatikán je zároveň suverénní stát** včetně diplomatického zastoupení [nunciové – vatikánští (vel)vyslanci].

Kořeny této zvláštnosti tkví v dávných dějinách Evropy. V době zániku starověké civilizace (pádem římské říše) převzala její úlohu církevní organizace, kterou ještě římská říše před svým pádem stačila vytvořit. V čele této organizace stál římský papež. Měl být spolu s dalšími představiteli církevní hierarchie hlavou církve, tj. celé tehdejší tzv. křesťanské Evropy. Panovníci a šlechta představovali ruce, které slouží hlavě, a lid jako nohy měl obě vyšší vrstvy nosit.

Od počátku 13. století dostává tato koncepce stále větší trhliny. Objevují se na papeži nezávislá reformní hnutí, která svými demokratickými prvky ovlivňují vznik demokratické společnosti, respektující lidská práva.

Avšak **staré představy o světovládě a s nimi spojené nároky zůstaly nejen v povědomí, ale i v praktické politice řídicích struktur římskokatolické církve.** Ty se snaží i dnes na prahu 21. století dosáhnout svého neměnného cíle, který by prakticky měl znamenat nadvládu, v podstatě zcela nedemokratického státu Vatikán nad samostatnými státy v celém světě.

A) FORMY REKATOLIZACE V MINULOSTI

I. Vývoj rekatolizace v českých, případně i jiných evropských zemích působením papežských nunciů a jezuitského řádu v 16.–19. století

(citace z různých publikací)

1. Počátky rekatolizace (protireformace)

Vznik protireformace

„Na Moravě, v Čechách ani v Rakousku nejevil katolicismus v první polovině 16. století žádnou bojovnost. Hlavním důvodem této zdrženlivosti byla naděje, že se církevnímu koncilu snad přece jen podaří usmířit luteránství s katolictvím. K tomuto smířlivému stanovisku se hlásil zejména císař Ferdinand I. ... usilující horlivě, aby tridentský koncil provedl reformu církve a vyšel jinověrcům v některých směrech vstříc. Koncil však právě proti císařovým nadějím formuloval dogmata víry katolické ve sporných otázkách tak určitě a nepochybně, že jakákoliv shoda mezi vyznáními byla napříště nemožná. Koncil, na němž rozhodovali Vlaši a Španělé, nemínil kacířům ustupovat, nýbrž naopak vyzbrojiti církev k úspěšnému boji s nimi.“

Vznik a působení jezuitského řádu

„Tomu účelu sloužil především nový řád jezuitský, založený Španělem Ignácem z Loyoly, mohutné to bojové organizace, která si podmaňovala mysl školou, kázáním a tiskem a získávala hlavně mocné tohoto světa pro ideály katolické a pro zápas s kacíři... První jezuité založili 1556 kolej v Praze, potom v Olomouci a v Trnavě na Slovensku... Péči královnou i katolického panstva vznikaly koleje další. Ferdinand se v r. 1561 postaral o to, že i v Praze byl opět dosazen arcibiskup katolický a r. 1562 osobil si právo osazovat konzistoř dolejší (= podobojí), již dosud vládli stavové podobojí spolu s univerzitou.“

Působení papežských nunciů

„Myšlenka protireformace docházela od počátku šedesátých let nejhörlivější podpory u kurie. Papežští nunciové se u knížecích dvorů stali jejími hlavními hlasateli. Rozhodnost, s jakou se postupovalo, projevuje například zásada vštěpovaná knížatům, že lépe je ztratiti země a lidi, než učiniti ústupky jinověrcům, a že ústupky takové bez svolení kurie nemají platnosti.“

(Pekař Josef, *Dějiny československé*, Praha 1991, s. 92)

2. Boj o vymezení poměru církve a státu (moci církevní a světské)

Anglický král odmítá poručnictví papeže

„V Římě se však ani tehdy nevzdali naděje ve znovuoživení středověké jednoty všech křesťanských národů pod svrchovaností papeže; mysleli si, že stačí svrhnout dynastii

Tudorovců a nahradit ji katolickou dynastií, aby se Anglie jednou provždy vzdala snah o samostatnost.

Král Jakub I. ... pocítil nutnost u vládců ne právě častou zdůvodnit své nároky na neomezenou moc nejen policejními výnosy, ale i vědeckými argumenty. Ve svém učeném díle se pokoušel dokázat, že králům byla nejvyšší autorita v duchovních i světských věcech svěřena přímo od Boha.“

Jezuité pověřeni protiakcí

„Sotva Jakub svůj spis vydal, už sedli za psací stoly i jezuité a sepisovali důmyslná díla, kterými měla být tvrzení filozofujícího krále vyvrácena. Ten totiž hned rozeslal své pojednání všem evropským panovníkům. Svatý otec se však bál, že Jakubova argumentace, která měla dokázat, že pro svrchovanost moci panovníka z Boží milosti neexistují vůbec žádná omezení, by mohla udělat dojem i na některé katolické vládcy.

Proto dal papež své ‚lehké kavalerii‘ za úkol vystoupit proti kacířskému králi se všemi zbraněmi teologické argumentace a porazit ho. A jezuité dovedli nyní se stejnou obratností, s jakou dosud při svém boji proti anglické koruně využívali všech prostředků politické konspirace, vypracovat přesvědčivý filozoficko-teologický systém, jak to odpovídalo potřebám.“

Libivá taktika likvidace protivníka

„Spisy jezuitských polemiků Suareze a Bellarmina, namířené proti Jakubovi anglickému, počítaly s tím, že je budou číst tytéž korunované hlavy, které král poctil svou knihou. Tato okolnost si vynutila takti a opatrný tón, aby je tvrzení o papežské nadřazenosti nad světskými knížaty příliš nerozladilo. Proto už nebylo možno, jako to udělal Řehoř VII., hledat původ světské moci jednoduše v loupeži, vraždách a tyranii; převaha papežské autority nad královskou se musela zdůvodňovat a zdůrazňovat mnohem rafinovanějším a méně vtíravým způsobem.

Bellarmin ... ve své knize namířené proti králi Jakubovi prohlásil, že cílem duchovní autority je blaho duše, zatímco světská moc se má starat jen o blaho těla. Dokud světská moc neohrožuje spásu duše svých poddaných a omezuje se na úpravu materiálních záležitostí, nemá papež na vládnutí králů žádný vliv; jakmile však jde o duchovní zájmy, má církev právo i povinnost do světské vlády zasahovat.

Suarez a Bellarmin tak v prastarém sporu mezi korunou a církví našli formulaci, která lépe odpovídala změněným reálným mocenským poměrům doby, a přece ponechávala papeži všechny ty prerogativy, o které jedině v konfliktu s kacířským králem mohlo jít.“

(Fülöp-Miller René, *Moc a tajemství jezuitů*, ISBN 80-86182-14-2, Praha 2000, s. 367-372)

3. Rekatolizační program papežského nuncia v českých zemích

Činnost nuncia Bonhominiho

„Zvýšil se vliv papežských nunciů, kteří s královským dvorem přesídlili 1583 do Prahy a setrvali tam až do r. 1612. Nuncius Giovanni Francesco Bonhomini byl zasvěcen do českých poměrů už ve Vídni a po dlouhém pobytu v zemi měl plán, jak pozvednout katolictví vůči nekatolíkům. Byl to plod jeho porad s rektorem jezuitské koleje a s katolickými předáky z řad šlechty. Neprovedl z něho mnoho, protože byl z Prahy předčasně odvolán

jinam... Stál však v pozadí akce proti Jednotě bratrské a vybízel císaře a jeho rádce, aby nekatolíkům v jejich požadavcích nevyhovovali.“

Protireformační program 1584

„Pamětní spis, který předložil Bonhomini r. 1584 císaři Rudolfo II., byl prvním soustavným programem obnovy katolictví v českých zemích. Byl to Bonhominiho odkaz šťastnějším nástupcům v pražské nunciatuře. Prvním bodem byl opět požadavek tří far v městech pražských. Potom poukazováno na nutnost obnovit pražskou univerzitu, aby byla českým katolíkům tím, čím byla za Karla IV. Protireformační program byl bohatší. Bylo žádáno, aby bylo rázně postupováno proti pikhartům (Jednotě bratrské) a doporučováno, aby se čelilo nekatolickému tisku a aby se mezi lidem šířily dobré katolické knihy, původní či přeložené. Mělo se co nejdříve přikročit k vizitaci kněžstva diecézního i řádového a potom k inkvizici kacířů. Nuncius radil, aby se začalo na královských statcích a na zboží katolických pánů a položil dokonce otázku, neměli-li být pikharti a luteráni ze země vypovězeni, utrakvisté pak donuceni k unii s Římem.

Protireformační program po Bílé hoře

Pamětní spis byl znám v Římě i v Čechách. Rozšiřoval se a prohluboval, než Bílá hora vytvořila podmínky pro uskutečnění smělých návrhů.“

(Kadlec Jaroslav, Přehled českých církevních dějin, Praha 1991, s. 41.)

4. Úsilí o dosažení konkordátu v Rakousku

Dvojznačný vztah Františka II. k Římu

„Císař František II. sledoval církevní život velmi bedlivě. Když r. 1804 uložil biskupům, aby jej pravidelně informovali o stavu diecézí, stávalo se nezřídka, že osobně studoval jejich zprávy o činnosti jednotlivých kněží. Poměr k Římu zůstal napjatý. Císař papeže sice ujišťoval dětinnou oddaností (filiale ossequio), ale papežskému nunciovi dal najevo, že je pouze diplomatickým zástupcem Svaté Stolice a že nemá právo jakýmkoliv způsobem zasahovat do církevních záležitostí, ani udržovat písemný styk s duchovenstvem monarchie. Nunciovi bylo též sděleno, že se stanovisko od doby vlády Josefa II. nezměnilo, že dosud platí nařízení tohoto panovníka, že papežovu zástupci nepřísluší žádné prerogativy.“
(tj. výsadní práva)

Předčasný pokus o konkordát 1816

„Nová duchovní atmosféra, vyvolaná porážkou Napoleonovou a vídeňským kongresem, měla odezvu i v rakouské církevní politice. Kancléř Metternich byl sice vychován v duchu osvíceneckém, ale nechtěl ovládnutí církve státem přehánět a když viděl, jak vážnost Svaté Stolice ve světě opět vzrostla, doporučil r. 1816 císaři, aby v zájmu politické prestiže mocnářství dal přezkoušet nařízení o církevních záležitostech od r. 1780 a aby uvažoval o případném ujednání konkordátu se Svatou Stolicí. Protože císař soudil, že by se mělo dospět s Římem k nějaké dohodě, pověřil ministra hraběte Wallise přípravnými pracemi. Ale komise, v níž zasedal i dvorní farář Frint a státní rada Lorenz, konkordát odmítla, protože by prý vedl ke ztrátě zeměpanských práv a protože prý kurie vždy dosud povolila, když narazila na pevné stanovisko. Částečné vyjasnění vzájemného poměru přinesla až císařova návštěva v Římě r. 1819.“

Tajné jednání Františka II. s papežem

„O průběhu jednání Františka II. s papežem Piem VII. neexistují sice žádné protokoly, ale jejich kladný výsledek potvrzují některá císařova rozhodnutí z následujících let. V rakouských teologických ústavech bylo zakázáno užívat napříště učebnic církevního historika Dannemayera a právníka Rechbergera, jež se dostaly na římský index. R. 1820 bylo dovoleno redemptoristům usadit se v Rakousku; jezuitům, kteří r. 1820 přišli z Ruska (kde se udrželi i po předchozím zrušení řádu 1773) do Haliče, se dostalo plnoprávného postavení r. 1827...“

Ústupky státu římskokatolické církvi

„V posledních letech své vlády byl císař František II. hotov k dalším ústupkům v církevním zákonodárství. Metternich jej v tom podporoval. Vyprosil si návrat bývalého nuncia Pietra Ostiniho, jehož pokládal za vhodnou osobu k jednání, ale vídeňský arcibiskup Vincenc Eduard Milde (do r. 1832 biskup v Litoměřicích) všechno pokazil... Hned na počátku vyjednávání získal příliš optimistického nuncia, že bez protestu souhlasil se státním dozorem nad církví. Potom už ani v jednotlivostech nebylo možné docílit opravdových ústupků státu vůči církvi a římská kongregace návrhy Mildeho a Ostiniho 1834 zavrhla. Ani tento neúspěch císaře neodradil. Ustanovil novou komisi k vyjednávání a v závěti zavázal svého syna Ferdinanda, aby uzavřel dohodu, která by papeže plně uspokojila. Slabomyslný Ferdinand (1835–1848) se však k takovému kroku neodhodlal.“

Požadavky římskokatolické hierarchie

„Protože o církevněpolitických otázkách měl jednat říšský sněm (r. 1848), předložili mu biskupové celého mocnářství své připomínky. Olomoucký arcibiskup Sömmerau-Beckh s brněnským biskupem Schaffgotschem poslali do Vídně memorandum moravské provincie, v němž zdůraznili, že církev, má-li řádně plnit svou úlohu, musí být svobodná. Papež a biskupové mají v církvi zaujmout opět ono postavení, jež jim přísluší podle církevní ústavy. Demokratické spolurozhodování kněží nebo dokonce laiků bylo odmítnuto jako zcela necírkevní. Biskupové se musí svobodně stýkat s papežem v Římě a vykonávat disciplinární moc nad svými duchovními. Biskup má spravovat náboženský fond a dozírat na školství, především ovšem na duchovní studium. Tvůrcem memoranda byl profesor olomoucké teologické fakulty J. R. Kutscher. Biskupové české provincie předali sněmu rovněž kratší pamětní spis o poměru církve a státu. Ke spisům z obou provincií byly přiloženy petice duchovenstva...“

(Kadlec J., ibid., s. 171)

5. Pokus o demokratické řešení poměru státu a církvi v Rakousku

Demokratické jednání o zakotvení poměru církvi a státu v ústavě r. 1848/49

„Říšský ústavodárný sněm se sešel ve Vídni 10. července 1848, ale pro nepokoje v hlavním městě přerušil své jednání a přesídlil do Kroměříže. Tam byla také projednávána otázka církevní. Názory, jak uspořádat poměr církve a státu, se různily. Většina poslanců sice církvi svobodu přála, ale mnozí z nich si svobodnou církev představovali v duchu demokratickém, tj. takovou církev, v níž by spolu s biskupy rozhodovali kněží a laikové. Druhý směr naproti tomu v souladu s přáním biskupů spolurozhodování kněží a laiků odmítl. To také odpovídalo církevní ústavě. Profesor Kutscher to objasnil mladému vojensky vychovanému císaři Františku Josefovi, který se ujal vlády 2. prosince 1848,

svrovnáním se zřízením vojenským. Styk biskupů s papežem, který byl v Rakousku stále brzděn, musí být volný, neboť generál musí být se svým nejvyšším velitelem v neustálém styku, má-li vésti jemu svěřený vojenský útvar k cíli, prospěšnému pro celý stát. Jen církev vzorně ukázněná může být jako vojsko oporou trůnu. Kroměřížský sněm se ovšem k těmto myšlenkám nepřiklonil a dal přednost myšlence konstituční, když v březnu 1849 stanovil pro poměr církve a státu tyto směrnice:

- Každá církev je při samostatné správě svých vnitřních záležitostí podřízena zákonům státu.
- Právo svobodnou volbou dosazovat církevní představené se uděluje církevním obcím a synodám, na něž vysílají zástupce i obce.
- Církevní jmění je spravováno orgány obce za ochrany státu.“

Druhé jednání o poměru státu a církve v ústavě nedemokratické r. 1849

„Brzy nato byl Kroměřížský sněm rozpuštěn. Aby základní články nové (nedemokratické – pozn. red.) ústavy, vydané císařem Františkem Josefem, byly upraveny v dorozumění mezi státem a církví, vyzval císař biskupy, aby vládě předložili návrhy, jak si představují nový vzájemný poměr církve a státu a pozval je k poradám do Vídně. Konference se konala od 29. dubna do 20. června 1849 za účasti 29 biskupů a 4 kanovníků, zastupujících zaneprázdněné biskupy. Předsedal kníže arcibiskup salzburský kardinál Schwarzenberg, ale vlastní vedení měl spíše nový kníže biskup sekovský, Otomar Rauscher, který také vykonal všechny přípravné práce podle směrnic papežského nuncia Viale–Prelà.

Biskupové se sešli šedesátkrát a stanovili hlavní zásady pro novou orientaci církve v Rakousku. Projevili ochotu, chránit trůn císařův, jestliže jejich činnost nebude zbytečně omezována. Žádali proto volnou korespondenci se Svatou Stolicí, svobodný výkon jurisdikce v duchovních záležitostech vůči klerikům a laikům, nedotknutelnost církevních nadací a právo zřizovat nové, výlučnou správu teologických ústavů, svobodu kázání i bohoslužebného pořádku, odevzdání církevních statků, jmenovitě náboženského fondu do církevní správy, rozšíření dozoru církve na výchovu mládeže a možnost konat synody a shromáždění.“

(Kadlec J., *ibid.*, s. 200)

6. Co přinesl konkordát ve vztahu církve a státu v Rakousku, včetně českých zemí

Abdikace státu před církví dosaženo 1855 konkordátem mezi Vatikánem a habsburským státem

„Za císaře Františka Josefa I., 18. srpna 1855, podepsali zástupce papežův u císařského dvora, pronuncius kardinál Viale–Prelà a zástupce císařův vídeňský kníže–arcibiskup Otmar Rauscher konkordát mezi Apoštolskou stolicí a habsburskou monarchií. Významný historik Josef Reidlich jej prohlásil za abdikaci státu před církví.

Manželství katolíků bylo tímto konkordátem podřízeno církevnímu zákonodárství a příslušné paragrafy státního zákona o manželství byly zbaveny účinnosti, nad školstvím vyhradil pak konkordát církvi dalekosáhlý dozor.“

Školství podřízeno kléru a Římu

„Pokud se týče církevního dozoru nad školstvím, nezavedl konkordát vlastně nic nového, neboť klérus měl dohled nad školou už od doby josefínské. Tento dohled zůstal a změna

byla jenom v tom, že klérus už nebyl podřízen státu, ale Římu. Konkordát uzavřel absolutistický stát. Když pak v roce 1859 absolutismus padl a politicky se začal uplatňovat liberalismus, konkordát, který měl absolutistický stát podporovat, se stal předmětem útoků a nemohl se udržet. Trnem v oku byla liberálnímu měšťanstvu závislost učitelstva na duchovní vrchnosti. Konkordátní škola byla viděna v nejtemnějších barvách, dokonce i porážka Rakouska r. 1866 jí byla přičítána.“

Zrušení závislosti školy na církvi hodnoceno klérem jako ztráta největší vymoženosti

„Zákon z r. 1868 závislost školy na církvi zrušil, a tím byla církev připravena o největší vymoženost, kterou jí zákon z r. 1850 poskytl. Škola se stala nadkonfesijní a bylo povoleno jen dvouhodinové vyučování náboženství podle konfesí. K tomu církev ještě ztratila téměř všechny školy, které měla dosud v rukou... Nakonec římskokatolické církvi zbylo sedm gymnasií a osm učitelských ústavů, kromě toho několik národních a měšťanských škol. Vyučovali v nich jezuité, školští bratři a příslušnice ženských kongregací. Školy měly právo veřejnosti, absolventi byli postaveni naroveň absolventům škol státních, vrchní dozor vykonávaly orgány státní. Zákon manželský z r. 1868 zavedl místo kanonického práva manželské právo státní a upravil interkonfesijní poměry, jako náboženství dětí, přestup z jedné konfese do druhé apod.“

Konkordát odvolán r. 1870

„Prohlášení papežské neomylnosti (1870) užila pak vláda jako záminku k odvolání konkordátu, poněvadž se prý smluvní partner změnil...“

(Kadlec J., *ibid.*, s. 205–206)

II. Vatikánská politika v Evropě v 19. a 20. století

(historické souvislosti)

Citace v této kapitole jsou z publikace L. H. Lehmana: *Vatikánská politika za druhé světové války*, Praha 1947.

1. Římskokatolická církev v Evropě do druhé světové války

Kořeny vatikánské politiky

„Politika Vatikánu má své kořeny v jeho opozici proti protestantské reformaci 16. století, po níž následovala francouzská revoluce a pozdější revoluce v 19. století, jež šířily liberální myšlenky a zvýšily moc prostého lidu.“

Papežské encykliky za uplynulých 200 let odsoudily definitivně všechny tyto revoluce. Tyto revoluce totiž porušily tradiční pohled nutný pro všeobecnou kontrolu, na kterou si katolická církev činí právo.“ (s. 10)

Směrování k likvidaci občanských svobod

„V encyklice papeže Lva XIII. *Humanum Genus* z r. 1886 nalezneme shrnující odsouzení svobodného zednářství, protože přeje těmto myšlenkám: Učí, že všichni lidé mají stejná práva a že jsou si v zásadě naprosto rovni, že každý člověk je od přírody svobodný, že nikdo nemá práva ostatním poroučeti, že je tyranstvím podřizovat člověka jakékoliv autoritě, vyjma té, která plyne z něho samotného. Z toho vyvozují, že lid je svrchovaným a že ti, kdo

panují, nemají jiného oprávnění, než pověření a souhlas lidu. Tím je určen jako původce všech práv a občanských povinností lid nebo stát, který má být řízen v duchu nových zásad o svobodě. Tvrdí, že stát nesmí být připoutáván k náboženství, že není důvodu, proč by jedno náboženství mělo mít přednost před jiným a že všechny musí požívatí stejné úcty. Tímto prohlášením v této encyklice jsou jasně odsouzeny všechny demokratické svobody.“

Dogma o papežské neomylnosti

„Papež Klement XIV. se dal roku 1773 přemluvit, aby rozpustil celý jezuitský řád v církvi i ve světě, a to neodvolatelně. Jezuitům nakloněný papež Pius VII. však jezuitský řád znovu povolil roku 1821 a od té doby si jezuité postupně vybudovali svoji moc nad celou církví. Poslední pokus ze strany liberálních složek uvnitř římskokatolické církve byl učiněn na vatikánském koncilu 1870, kdy došlo k pokusu zabránit vyhlášení dogmatu o osobní neomylnosti papežově, které připravili jezuité. Dogma však bylo schváleno, i když z 917 římskokatolických diecézí pro ně nakonec hlasovalo jen 433 účastníků. Historie vatikánské politiky se dogmatem o osobní neomylnosti papežově dostala do nové fáze. Nesmiřitelná papežská jezuitská strana dosáhla neotřesitelného postavení a mohla nyní dovést k vytouženému konci svou čtyřsetletou protireformaci. Tím, že papeže učinili jediným a nejvyšším rozhodčím v církvi, mohli jej nyní jezuité použít jako nástroje k přemožení každé známky odporu ze strany liberálních živlů, které se snažily usměrňovat církevní politiku tak, aby udržela krok s demokratickými směry v moderním světě.

Liberalismus pokročil v letech dvacátých již tak daleko, že začal mít vliv na masy v samé katolické církvi, a to dokonce i v Německu a v jiných evropských zemích. Liberální směr v Itálii, který završil svou moc ve zvolení svobodného zednáře starostou Říma, způsobil v církvi veliké úzkosti.“ (s. 11–13)

Spolčení s fašismem

„Papež Pius XI. prohlásil dne 13. února 1929 Mussoliniho za ‚muže, kterého poslala sama Prozřetelnost‘ a za ‚člověka, který nemá předsudků jako politikové ze školy liberální‘. Bok po boku s fašismem, nastupujícím do politické a sociální sféry, vyvstalo obdobné hnutí i v katolické církvi. Katolická akce byla samostatně vytvořeným a semknutým celkem, spojujícím u Vatikánu všechnu katolickou činnost, která byla až dosud soustředěna v rukou hierarchie.“ (s. 13–14)

Čistky uvnitř římskokatolické církve

„Jako Mussolini a Hitler použili demokratických stran a voleb k tomu, aby dohnali demokracii k sebevraždě, právě tak použil Vatikán italské katolické lidové strany a německé katolické strany středu k tomu, aby se dohodl s diktátory. Když pak Vatikán svévolně obě strany zrušil, odstranil i poslední překážku, které stála oběma diktátorům v cestě k moci. Týmž zákrokem zrušil Vatikán i poslední střediska laické politické činnosti uvnitř církve samé. Od té chvíle se papež stal naprostým diktátorem církve.“ (s. 15)

Smlouvy o spolupráci Vatikánu s fašistickými režimy

„Všechny tyto události umožnily Vatikánu podporu nastupujícího fašismu. Trvalo sedm let, než papež podepsal lateránský pakt s Mussolinim. K tomuto zpoždění vedly tyto důvody:

1. papež chtěl mít jistotu, že fašistický Mussoliniho režim, je trvalý; 2. potřeboval čas na tajné vyjednávání s novým režimem, aby nezneklidnil současně okolní svět. V dohodě Vatikánu s nacistickým režimem Hitlerovým už nebylo třeba nijakého zpoždění. Hitler přišel k moci v lednu 1933 a Vatikán byl prvním, který s ním vešel v normální styk. 20. července 1933 připojil kardinál Pacelli, pozdější papež Pius XII., tenkrát papežský nuncius v Německu, svůj podpis na konkordát Vatikánu s Hitlerovou Třetí říší.“ (s. 16–17)

2. Římskokatolická církev v Evropě v době přípravy druhé světové války a v jejím průběhu

HABEŠ

„Papež Pius XI. projevil názor, že válku fašistické Itálie proti Habeši nelze v žádném případě pokládat za válku dobovačnou...“ (s. 18)

ŠPANĚLSKO

„Živou účast, jakou měla katolická církev na Francově úspěšné válce proti Španělské republice, můžeme nejlépe posoudit ze společných manifestů španělského kněžstva. V prvním prohlášení, odsuzujícím demokratickou vládu Španělska, které bylo uveřejněno 16. srpna 1931 v Madridě, byla shrnuta všechna vášnivá zamítnutí demokratických svobod, která již vyslovili papežové v 19. století: zamítnutí náboženské svobody, svobody slova a tisku a sdružování i zamítnutí odluky církve od státu.“ (s. 19)

ITÁLIE

„Lateránská smlouva a konkordát s Mussolinim upevnily jednotu mezi Vatikánem a fašismem. Katolická církev se stala italskou národní církví s nespočetnými privilegii a státní ochranou kněžstva a církevních řádů.“ (s. 21)

NĚMECKO

„Konkordát mezi Vatikánem a Hitlerem byl první všeobsažnou dohodou, uzavřenou po více než 150 letech mezi římskokatolickou církví a Německem. Tyto svazky nebyly by se daly obnovit, kdyby v Německu byla u moci demokratická vláda, neboť spojují autoritativní stát s autoritativní církví.“ (s. 25)

ČESKOSLOVENSKO

„Nedalo se proto očekávat, že by Vatikán přál a pomáhal mladé československé demokracii, vytvořené po první světové válce. Páter Hlinka, vůdce vatikánské strany na Slovensku, pustil se ihned zpočátku do práce na podkopávání základů nové republiky... Jeho pokračovatel, kněz Josef Tiso, se stal Hitlerovou loutkou a později slovenským prezidentem. Papež Pius XII. jej brzy nato jmenoval papežským komořím a udělil mu titul...“ (s. 26)

RAKOUSKO

„Konkordát mezi novým rakouským státem a Vatikánem byl vyhlášen v týž den jako nová ústava, tj. 1. května 1934. Obojí bylo stylizováno tak, aby to bylo možné beze změny převzít, v případě, kdyby byla obnovena monarchie. Pod Dollfussovým vedením se Rakousko stalo církevním státem s papežskou encyklikou jako ústavou a s vídeňským arcibiskupem Innitzerem (který byl jmenován kardinálem po masakru dělníků 1934) jako svou skutečnou hlavou. Konec všech nadějí demokratického Rakouska přišel v březnu 1938, kdy si Hitler v čele silných oddílů vynutil vstup do Vídně. Po pěti dnech se lid probudil a našel všude velika provolání Katolickému lidu Rakouska! Ta byla podepsána všemi arcibiskupy a biskupy z celé země, vedenými kardinálem Innitzerem. Hlásala, že podepsaní preláti hluboce uvážili situaci a rozhodli se, že Adolf Hitler se ukázal ochráncem německých práv a kultury. Prelátové vyjádřili své přesvědčení, že jeho vedení zaručí německému lidu

hmotné a mravní štěstí a vyzývali lid, aby následoval Vůdce s důvěrou. Manifest končil pozdravem Heil Hitler!“ (s. 28–29)

FRANCIE

„Francie byla kdysi nazývána ‚nejstarší dcerou církve‘ a její králové byli hrdě označováni jako ‚jejich nekatoličtější Veličenstva‘. Když se však Francie stala demokratickou republikou, stala se zároveň trnem v oku katolické církvi, nenáviděnou podněcovatelkou racionalismu a pařeníštěm antiklerikalismu... Pád francouzské republiky a vytvoření Pétainova klerikálně-fašistického režimu byly okamžitě pozdraveny s neomezenou radostí oficiálním vatikánským časopisem Osservatore Romano.“ (s. 29–31)

VATIKÁN si myje ruce

„Sotva druhá světová válka skončila, začal si papež a jeho pomocníci horečnatě umývat ruce od každé poskvrny, kterou na nich zanechala kolaborace s nacistickými fašisty a nyní se znovu objevují jako bělostně čistí milovníci demokracie.“ (s. 41)

B) FORMY REKATOLIZACE V SOUČASNOSTI (PŘÍKLADY)

1. Komise pro studium problematiky osobnosti a díla M. J. Husa (tzv. Husovská komise) jako nástroj rekatolizace

Hus byl pro prvního prezidenta Československé republiky T. G. Masaryka základem české státnosti na rozdíl od prorakouské orientace tehdejší římskokatolické církve. „*Na den pětistého výročí Husova upálení v roce patnáctém jsem v Ženevě v reformační síni za předsednictví Luciena Gautiera vystoupil s Denísem veřejně proti Rakousku. Ten den jsem volil proto, abychom i v očích světa navázali na historickou kontinuitu, na dějiny našeho státu.*“ (Čapek Karel, *Hovory s TGM*, Praha 1969, s. 129).

Má-li být tato kontinuita přetržena, je nutno zbavit Mistra Jana Husa jeho vlastní identity a vytvořit obecně přijatelnou postavu mravně bezúhonného, dogmaticky pravověrného, pro věc zapáleného římskokatolického kněze a reformátora církve, který ve svém zápalu v něčem přehnal, ale upálen být neměl. Dle záměru Vatikánu musí zmizet Mistr Jan Hus, který odmítá podrobit se jakékoliv autoritě, je-li to v rozporu s jeho svědomím a učením Písma, Mistr Jan Hus moderní a svým důrazem burčující v tom smyslu, že lidská bytost nesmí být žádným člověkem programově manipulována.

Husovská komise byla ustavena (z podnětu papeže Jana Pavla II. při jeho návštěvě České republiky) 11. 6. 1993. Oficiální název zněl: „*Komise pro studium problematiky osobnosti a díla Mistra Jana Husa při České biskupské konferenci.*“ Sekretářem komise byl římskokatolický řeholník ThDr. František Holeček.

Husovská komise byla ekumenická v tom smyslu, že do ní byli přibráni i někteří zástupci církvi, navazujících na českou reformaci, ovšem loajální pro vytýčený cíl. Tímto cílem bylo od počátku tzv. vyhojení ran minulosti a smíření historické paměti církvi v naší republice. Osobnost M. J. Husa se proto měla stát inspirací pro jednotu a pro vzájemné společenství, namísto důvodu k rozdělení.

Dílčí zprávu o práci komise podal například v Táboře ThDr. Holeček na schůzi tamního muzea dne 22. 9. 1998. Při této příležitosti konkrétně bylo sděleno:

- 19. 9. 1998 oficiálně požádali čeští biskupové papeže, aby do chystané omluvy za křížové výpravy zahrnul i křížové výpravy proti Čechům v 15. století. Žádost byla přijata.
- Husovská komise získala zvláštní vážnost tím, že se stala jedním z 31 tzv. dialogů Svatého Stolce, které mají připravit překonání nejzásadnějších problémů mezi katolíky a evangelíky, resp. i jinými nekatolíky k počátku 3. tisíciletí.
- Papežská Rada pro jednotu křesťanů rozhodla připravit symbolické poselství ke třicetileté válce ve Schwarzenberském paláci v Praze, protože tato válka začala a skončila v českých zemích.
- Papež rozhodl, aby ostatky padlých na Bílé hoře byly symbolicky pohřbeny představiteli Římskokatolické církve a Ekumenické rady církvi. To se uskutečnilo v kostele Panny Marie Vítězné, tj. té, která podle historického výkladu římskokatolické církve v té době zajistila římskokatolické církvi vítězství na Bílé hoře.

- Sekretář Husovské komise byl pozván do Vatikánu jako pozorovatel na sympozium o inkvizici 29.–31. 10. 1998.

Husovská komise se soustředila na přípravu čtyř základních dokumentů, které byla povinna předložit do konce roku 1999. Na jejich základě měl Svátý Stolec, konkrétně papež Jan Pavel II., „na němž všecko záleží“, přistoupit k rozhodujícímu výroku. První dokument se týkal Husova odvolání se ke Kristu, druhý jeho chápání předurčení, třetí Husovy eklesiologie (nauky o církvi) a čtvrtý se zabýval křížovými výpravami proti Čechům. Redakcí dokumentu byl na podnět kardinála Vlka pověřen doc. PhDr. Petr Čornej.

Zakončením a vyvrcholením práce Husovské komise bylo symposium v Římě 15.–17. prosince 1999. Papež přitom vyjádřil „hlubokou lítost nad krutou smrtí Jana Husa, která se stala zdrojem mnohých konfliktů a rozdělení v myslích a srdcích českého národa“. Mistr Jan Hus byl pak pojat i do souhrnné omluvy, kterou papež pronesl 12. 3. 2000. Ta se vztahovala na oběti exkomunikací, inkvizice, procesů s čarodějnicemi a kacíři, křížových výprav a antisemitismu.

Všechny tyto akce jsou bohužel jednak *pozdní* a jednak *podstatu věci neřeší*. Politování je vysloveno pouze vzhledem k brutálnímu způsobu nakládání s oběťmi, nikoliv vzhledem k příčině pronásledování a k odlišným názorům a postojům. Tak například právě Mistr Jan Hus, který byl před svým upálením odsvěcen, je dosud pro římskokatolickou církev nepřijatelným zejména pro svoje učení o církvi, neboť odmítal zprostředkovatelskou úlohu církve mezi Bohem a člověkem a způsob její světské vlády, platný a existující v katolické církvi dodnes. Proto tedy logicky nemůže být Hus touto církví rehabilitován a není ani důvod si to přát.

Vlastní smysl iniciativy „omluv“ spočívá především v tom zamlžit minulost „do nepřehledna“, udělat za všemi událostmi i jejich příčinami „tlustou čáru“ a učinit tak římskokatolickou církev českému národu přijatelnější, aby se její vedení mohlo snáze zapojit do současného dění a uskutečňovat tak svůj vytčený neměnný cíl – tj. přivést český stát pod patronát Vatikánu.

2. Komise pro studium rekatolizace v českých zemích v 16.–18. století jako nástroj rekatolizace

Tato komise pracovala od roku 1996 pod vedením Ekumenické rady církví a České biskupské konference. Jejím sekretářem byl do roku 2002 ThDr. M. Wernisch z ETF UK, jeho spolupracovníkem římský katolík ThDr. F. Holeček.

Její cílem mělo být dospět ke společnému pohledu na české náboženské dějiny.

Na poradách komise byla však u většiny referujících shledána tendenčnost a neobjektivnost již u výkladu základního pojmu „rekatolizace“. Ten byl pojat a vysvětlován naprosto jednostranně a nevyváženě z hlediska římskokatolické církve v tom smyslu, že „rekatolizace byla aktem legálním, potřebným pro další nerušený vývoj země, neboť prý jednota vyznání byla dobovým požadavkem.“ (Byly však opomíjeny takové skutečnosti jako například zdůraznění, že právě zákony zemí koruny české v době předbělohorské znaly náboženskou svobodu, a to již od roku 1485, aj.)

Ukázalo se, že snahou této komise je ospravedlňovat (i násilnou a krvavou) protireformační praxi a přijmout jednosměrný a zkreslený pohled na naše dějiny, což by mělo posloužit k přetvoření historického povědomí národa tak, aby zvítězilo římskokatolické pojetí českých dějin i dějin celé Evropy.

Komise pro studium rekatolizace v současné době nebyla oficiálně zrušena, nevyvíjí však žádnou činnost.

3. Záměrné zkreslování a zatemňování českých dějin polopravdami

Římskokatolická církev se snaží o zamlžení českých dějin. Využívá přitom neblahé praxe komunistů poskytovat neobjektivní jednostranné informace a vyzvednout z celého husitství jen stránku sociální, „třídně“ vyloženou. V jejich interpretaci bylo husitství jen jakýmsi předchůdcem komunismu.

Důsledkem je současná silná snaha po potlačení paměti na českou reformaci v tomto duchu: „*Husité a jejich nástupci jsou příčinou všeho zlého a i dnes je jejich dědictví hodno odsouzení nebo alespoň je třeba ,nového výkladu‘.*“ Tato nová interpretace směřuje k tomu, aby lidé vnímali husitství jako něco podřadného, zato vrcholem českých dějin prý byla právě doba rekatolizace, která přece „nebyla tak zlá, jak se o ní hovoří;“ snaha uvést všechny pod poslušnost papeže byla tedy zákonná a bohubíhá.

Vznikla proto velmi zajímavá snaha o „uzdravení paměti národa“, zaznamenaná už v r. 1992 na konferenci římskokatolických biskupů, kde se několikrát konstatovalo, že „*by měla vzniknout jednotná příručka českých církevních dějin pro teologické fakulty katolické i nekatolické, aby nová generace byla formována v duchu ekumenismu*“. Tento požadavek ještě zdůraznil kardinál Cassidy, vysoký státní hodnostář Vatikánu: „*Smíření a uzdravení vzpomínek, tj. odstranění všech zranění v mysli a v duši tohoto národa Husova, národa reformace a rekatolizace*“.

Z uvedeného citátu je zřejmé, že část nepohodlné historie má být navždy zahlazena, pravda zamlžena a tím zlikvidována. Splnění tohoto požadavku znamená značně velké zkreslení historického povědomí českého i moravského. Revize uvedeného procesu je prováděna velmi pečlivě, a to dokonce i ve vědě historické a ve vyučování dějepisu na školách. Ve vědě historické, zejména v popularizačních publikacích, se objevují například konstatování o blahodárném působení jezuitského řádu a to i v oblasti české literatury.

Taková zkreslení jsou například v publikaci Jiřího Bílého o Koniášovi a Ivany Čornejové o jezuitěch. Kladné hodnocení programových rekatolizátorů tak proniká nejen do objektivní vědy, ale i do církví, vyrůstajících z husitství. Svědčí o tom například recenze zmíněné knihy Jiřího Bílého *Jezuita Antonín Koniáš, osobnost a doba* (Th. revue HTF UK 5/1996).

Podobně se snaží působit i mnohé učebnice na školní mládež. Jako příklad uvádíme známou publikaci *Dějiny zemí Koruny české*. I v naší souvislosti platí slova Ing. Dalibora Plichty (přednáška z roku 1997):

„Vezmeme-li do ruky Dějiny zemí Koruny české (schválilo ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 24. dubna 1992 pod čj. 16 383/92–21 k zařazení do seznamu učebnic), budeme přinejmenším mít o čem přemýšlet, nebudeme-li se často divit různým významovým posunům, jež nenápadným způsobem tendenčně mění obraz našich dějin, jak jej známe z děl velkých českých historiků, Palackého, Pekaře, Šusty, Krofty a dalších. Budeme mít pocit, že je tu obraz našich dějin měněn nikoli v důsledku nových poznatků a v zájmu pravdy, nýbrž bez ohledu na pravdu... Takovéto nepřesnosti a významové posuny, jakkoliv se mohou zdát při zběžném čtení nenápadné nebo dokonce zůstat nepostřehnuty, není možno odbýt mávnutím ruky. Dokonce čím jsou nenápadnější, tím mohou být záluďnější a nebezpečnější. Sugerují člověku změněná tvrzení, aniž člověk změnu postřehuje, manipulují jeho představy, myšlení, emoce. A že takto pracují Dějiny zemí Koruny české, by bylo snadné si ověřit. Stačilo by vybrat namátkou školáky příslušné věkové skupiny, dát jim přečíst některé pasáže a pak se ptát, jak jim rozumějí a jak se dívají na naše dějiny a naši politiku. Hned by bylo jasné, jaké občany nám tato učebnice vychovává.“

Příklady deformací v publikaci *Dějiny země koruny české*

- **Zkreslené tvrzení:** obrana husitů, kteří hájili holé životy před genocidou křížových výprav, je označována za agresi (viz hlava pátá, I., s. 158)
- **Zamlčená skutečnost:** císař Zikmund, který se ucházel o český trůn, vyhlásil ve Vratislavi proti husitům křížovou výpravu. Husité s ním však chtěli jednat o požadavcích, zabezpečujících lidská práva, jako podmínce přijetí Zikmunda za českého krále. Místo jednání dal Zikmund vedoucího delegace, pražského měšťana Jana Krásu, veřejně brutálně popravit (byl usmýkán k smrti před zraky celého města). Tento krutý čin kniha vůbec nezmiňuje (viz hlava pátá, II., s. 166).
- **Převrácená skutečnost:** znásilňované svědomí při násilné rekatolizaci v pobělohorské době se pokládá za chvályhodné, když se tak děje v zájmu římskokatolické církve (hlava sedmá, IV., s. 288)

Významným dokladem z poslední doby, který osvětluje tzv. „uzdravování paměti“, byla výstava „*Sláva barokní Čechie*“, kde se autoři v čele s jejím generálním kurátorem Vítem Vlnasem snažili představit baroko v nejlepším světle a plném lesku, tedy v jednostranném pojetí, nevyváženě a neobjektivně.

Při hodnocení doby baroka nelze z dějin českého národa vynechat nejkřutější dobu nesvobody a útlaku, kdy se mohli uplatnit jen ti, kteří sloužili neomezeně vládnoucímu panovníku a kléru.

Tuto existenci skutečného TEMNA nelze z českých dějin vymazat a takto „očištěnou dobu“ pak nazvat (v pojetí Víta Vlnase) výstavou baroka bez „nacionálních traumat, ideologických schémat a historických stereotypů“ (MF Dnes, 25. 4. 2001)

4. Antonín Koniáš, fanatický rekatolizátor a ničitel knih, dnes očišťován jako kladná postava

Antonín Koniáš (1691–1760), jezuita, byl fanatický rekatolizátor, jehož životním smyslem bylo pokatolštění českých zemí. Aktivně vyhledával především tajně uschovávanou literaturu pronásledovaných evangelíků, aby ji ničil. Sestavil katalog zakázaných knih *Klíč kacířské bludy k rozeznání otevírající a k vykořenění zamykající* (vydán v letech 1729, 1749 a znovu 1767). V tomto katalogu byly sepsány knihy, které byly z hlediska učení římskokatolické církve závadné – téměř všechna česká literatura z let 1414–1620 a také literatura exulantů. Jeho *Klíč* připomíná například seznamy zakázaných knih z doby německé okupace.

Sám Koniáš se chlubil tím, že zničil nejméně 30 000 knih, které odporovaly římskokatolickému učení. Ničil i knihy cizojazyčné (latinské a německé). Bránil tak širšímu vzdělání lidí a šíření informací.

Koniáš se stal pro české země symbolem boje proti zakázaným knihám (Mašek P., *Libri prohibiti – zakázané knihy šesti století*, Praha 1914 – Katalog výstavy Národního muzea, s. 2).

Koniáš se účastnil i potlačovatelských akcí přímo. Víme například, že se podílel v r. 1748 na činnosti inkvizičního soudu v Novém Bydžově, kde byl krejčí Jan Pita z Chudenic upálen, Jan Vacek sřat a Ludmila Bourová, která jediná mučení odolala, po zlámání údů rovněž upálena. Podle původního rozsudku měl být Pitovi a Bourové též vyříznut jazyk.

Dnes se prosazuje zkreslený a nepravdivý pohled na A. Koniáše jako na výjimečného vzdělance. Likvidoval prý pouze knihy, které tzv. vybočovaly z křesťanského (tzn. římskokatolického) pojetí světa, nebo byly nekvalitní. Ve skutečnosti šlo převážně o

likvidaci nejhodnotnějších knih české reformace (včetně děl M. J. Husa a J. A. Komenského), což lze zjistit v Koniášově seznamu zakázaných knih.

Deformace jsou uvedeny například také již ve zmíněné publikaci J. Bílého o Koniášovi, která je součástí široké fronty předem promyšleně připraveného nového výkladu historie, která ji má očištěním záporných postav a zamlžením kladných postav přetvořit tak, aby další generace již pravdu neznaly. Dokonce *knihovnický systém Městské knihovny v Praze má název KONIÁŠ*.

5. Svatořečení Jana Sarkandera, krutého rekatolizátora, navzdory protestům

Jan Sarkander, římskokatolický kněz z počátku 17. století, byl krutý rekatolizátor a působil na Moravě. Horlivě sloužil zájmům římskokatolické církve a zapojil se do řad nejhrolivějších likvidátorů stavovského odboje v českých zemích.

Byl proto také podezírán, že zorganizoval tažení polských kozáků, kteří vyvražďovali nekatolické obyvatelstvo, zejména na východní Moravě, vypalovali usedlosti a pustošili zemi.

Byl proto v Olomouci postaven před soud a vyšetřován pro podezření z vlastizrady. Při výslechu byl podroben útrpnému právu. Na následky mučení v roce 1620 zemřel.

V roce 1995 byl papežem Janem Pavlem II. v naší republice svatořečen, bez ohledu na mnoho vážných a zdůvodněných protestů z řad obyvatelstva naší země.

6. Mariánský sloup, symbol rekatolizace Evropy, má podle záměru Společnosti pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze znovu stát na svém původním místě

Z veřejného dopisu historické společnosti VERITAS z roku 1998:

„Pravděpodobně jste se již setkali s informací nebo pojednáním v souvislosti se snahami o znovupostavení tzv. mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Protože mnohdy jde o nepřesné a jednostranné informace, dovoluujeme si vás seznámit alespoň v této stručné formě s historicky pravdivými fakty.

Mariánský sloup (jeho stavba byla ukončena 30. září 1650) byl vysvěcen 13. července 1652 za přítomnosti císaře Ferdinanda III., což svědčí o tom, že šlo o záležitost politickou. Nápis na jeho podstavci zněl: ‚Panně rodiče bez poskvrny počavší za obhájení a osvobození města tuto sochu staví zbožný a spravedlivý císař.‘ Na vrcholu sloupu byla socha Panny Marie šlapající po hlavě draka, který symbolizuje poražené protestanty – kacíře. Na podstavci sloupu byla čtyři sousoší obdobné symboliky – zneškodnění kacířů v podobě d'ábla a bojujících andělů, kteří měli v ruce meč a kříž, tj. symboly moci světské a duchovní. Vzorem pro jeho stavbu byl sloup postavený v Mnichově 1638 vévodou Maxmiliánem (na paměť vítězství císařských vojsk na Bílé hoře 1620), jehož tvůrcem byl sochař P. Candidus.

Čtyři roky po uhájení Prahy před švédským vojskem, bojujícím na straně reformace, a po podepsání vestfálského míru (který znamenal definitivní konec náboženské svobody v Čechách a na Moravě a který zabránil návratu exulantů, mezi nimi J. A. Komenskému, v návratu do vlasti), byl tedy vztyčen v srdci Evropy památník, o jehož smyslu prof. J. Pekař napsal, že oslavuje vítězství legitimacy a katolicismu nad kacířským královstvím. Toto

Pekařovo konstatování legitimovalo oprávněnou představu toho, že sloup je památkem vítězství nad českou reformací a nad českým státem a nikoli pouhým památkem mariánské úcty, jak se někteří obhájci znovupostavení sloupu snaží tvrdit.

Významným svěděním o tom, jak důležitý smysl byl sloupu přisuzován, je Škrétův obraz, známý z rytiny z r. 1661, na které je tento mariánský sloup chápán jako budoucí duchovní střed římskokatolické Evropy. Zobrazená mapa Evropy zřejmě ukazuje, kam až měla sahat moc tohoto sloupu. Zahrnuje nejen jižní a jihozápadní římskokatolickou Evropu a střední Evropu, obsazenou po vestfálském míru, ale i východ a sever Evropy, které patřily pravoslavným a protestantům. Bylo tak nepřímě naznačeno, že tento sloup má být středem budoucí tzv. jednotné Evropy, ovšem s jedním náboženstvím, a to potridentským římským katolicismem. (Tridentský koncil, konaný 1545–63, odmítl jednat s protestanty).

Ke stržení sloupu došlo 3. listopadu 1918, krátce po vyhlášení samostatného československého státu, tedy týž den, kdy se na Bílé hoře konala obrovská manifestace, které se zúčastnilo asi 30 000 lidí. To vedlo některé katolické historiky k omylu, že rozvášněný dav sloup zničil. Ve skutečnosti ho strhli žižkovští hasiči, které pro tento čin získal František Sauer. Na Františka Sauera, který se svým činem nikterak netajil, ani na žižkovské hasiče nebylo podáno trestní oznámení, což svědčí o tom, že nešlo o čin směřující proti veřejnému zájmu ani o vandalství.

Myšlenka na znovuvybudování sloupu se začala šířit v padesátých letech mezi našimi krajany v USA, zvláště v Chicagu. U nás vyvrcholila v roce 1990 ustavením Společnosti pro obnovu mariánského sloupu. Přípravný výbor ve své zprávě mj. uvedl: ‚Tato významná památka byla neuváženě zničena pouličním davem v prvních dnech po získání samostatnosti v roce 1918.‘ Účastníci schůzky se shodli na tom, že tento čin je dodnes skvrnou na kulturní pověsti českého národa a že konečně ‚nastala doba tuto škodu odčinit.‘ Jejich Společnost cílevědomě podniká kroky ke znovupostavení mariánského sloupu.

Třebaže postavení sloupu nebylo pro odmítavý postoj odboru památkové péče pražského magistrátu povoleno, v přípravě se stále pokračuje. V listopadu 1993 byla do dlažby Staroměstského náměstí zapuštěna kamenná deska s nápisem: ‚Zde stál a bude stát mariánský sloup.‘ Protože bylo magistrátem povoleno pouze označení místa, kde sloup stál, Společnost musela zaplatit pokutu. To však Společnosti nezabránilo vyhlásit doma i mezi krajany v zahraničí celonárodní sbírku na postavení sloupu, ani v plánech na dovoz materiálu z ciziny.

Snaha o znovuvybudování sloupu je dnes anachronismem a je nepatřičná i z hlediska urbanistického, protože náměstí v současnosti vypadá zcela jinak, než v 17. století. A protože dnes žijeme ve svobodném demokratickém státě, byl by pro většinu občanů pokus o obnovení tohoto památníku první ‚železné opony‘ v Evropě na stejné úrovni, jako například snahy o vybudování pomníku vzniku ‚Protektorátu Čechy a Morava‘ nebo ‚bratrské pomoci v r. 1968‘ – tj. symbolů k uctění vítězství totality.

Věříme, že tento list probudí členy reformačních církví i další občany, kteří mají zájem žít v pravdě a kterým není osud našeho státu lhostejný. Pokud máte zájem o podrobnější materiály k tomuto tématu, můžete se kdykoliv obrátit na naši historickou společnost.“

Některá důležitá upozornění

- a) *Známou rytinu z r. 1661, na níž je mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze znázorněn jako duchovní střed katolické Evropy, zhotovil M. Küssel podle obrazu K. Škréty. Duchovním otcem tohoto námětu byl Jan Bedřich z Valdštejna, pozdější pražský arcibiskup,*

který ve své univerzitní práci obhajoval právě přesvědčení, že mariánský sloup je středem rekatolizované Evropy. Ideový návrh rytiny tedy není Škrétův, jak se mylně tvrdí.

- b) V roce 1997 byl do čela Společnosti pro obnovu mariánského sloupu, založené 1990, zvolen opat Strahovského kláštera Josef Michal Pojezdný. Ten řekl, že už nastala doba, aby se tato věc dovedla do konce. „Když bude v čele Společnosti opat Pojezdný, nemám žádný strach o zdar díla,“ řekl výkonný místopředseda Společnosti Kavička (*Mezinárodní katolický report*, listopad 1997).
- c) Společnost navázala spolupráci se sochařem a kameníkem Petrem Váňou, který přislíbil, že by zaplatil vylomení potřebných pískovcových bloků čeští krajané v Jihoafrické republice, s nimiž navázal kontakt. V Kapském městě měl být materiál v lednu 1999 naložen na loď a na jaře měl sloup dorazit do Prahy. Změna byla v tom, že materiál byl nakonec přivezen z Indie.
- d) *Z prohlášení valné hromady Společnosti pro obnovu mariánského sloupu v Praze 3. listopadu 1995: „Našemu úsilí o obnovu mariánského sloupu jsou kladeny značné překážky. Po zvážení těchto skutečností jsme se rozhodli přejít na dlouhodobější strategii a současně změnit zásadně i priority a taktiku našeho postupu. Kdybychom v současné době vyvíjeli publikační, společenský a politický nátlak na okamžité obnovení sloupu na Staroměstském náměstí, dotkli bychom se citů svých evangelických spolubratrů a spíše bychom v této přechodné a neurovnané době nejen uškodili své snaze, ale v očích agnostické veřejnosti i pověsti katolické církve. Tím ovšem nic neměníme na svém konečném cíli. Pevně věříme, že když se nyní my přičiníme, Bůh nám pomůže a návrat české společnosti k evropským duchovním hodnotám nebude dlouhý, takže sloup na jeho místě, na něž jedině patří, ještě uvidíme a náležitě oslavíme.“*

Společnost pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze skutečně v současné době intenzívně usiluje o postavení sloupu na původním místě i přes odpor veřejnosti. Povolení chtěla získat do konce roku 2001 a když se to nepodařilo, ve svém úsilí vytrvale pokračuje.